

účinná, to znamená, že je praktický nevyliciteľná (v právnickej terminológii ide stav stály, trvalý): „Le tecniche terapeutiche tradizionali e biologiche, si sono dimostrate quasi del tutto inefficaci per la correzione del comportamento del psicopatico. Questo dipende da varie cause, oltre che dalle limitate possibilità delle tecniche terapeutiche: anzitutto dal fatto che lo psicopatico non accusa alcuna sofferenza, ne si accorge che c'è qualcosa di sbagliato nel suo comportamento; inoltre dal fatto che il suo modo di vivere può riuscircgli molto vantaggioso almeno per un certo tempo; le punizioni periodiche, di solito successive al fallo, contribuiscono ben poco a frenare un appagamento immediato. Per conseguenza il suo comportamento è molto radicato e, dal suo punto di vista egocentrico, lo psicopatico giudica ragionevole. Una modificazione profonda del comportamento dello psicopatico richiederebbe probabilmente una vasta ricostruzione di tutto il suo ambiente sociale e psicologico. Per esempio sarebbe necessario comporre un programma intenso e di lunga durata secondo i principi della terapia di gruppo per migliorare i suoi rapporti interpersonali“ - R. D. HARE, *Psicopatia*, v: *Nuovo dizionario di psicologia*, a cura di W. ARNOLD, H. J. EYSENCK, R. MEILI, Cinisello Balsamo 1990, s. 934.

kán. 1101, § 2 CIC

Úvod

Sviatosťnosť manželstva pokrstených, avšak neveriacich, nastoľuje vážne otázky dogmatické, pastoračné, ale i právnické. V tejto krátkej štúdií som sa pokúsil načrtnúť určitý posun, ktorý nastal v chápaní rotálnej jurisprudencie v záležitosti vylúčenia sviatosťnej hodnosti manželstva, nakoľko rozsudky Apoštolského tribunálu Rota Romana sú vzorom riešenia manželských káz miestnych tribunálov.

Text kán. 1101, § 2 CIC

Text kán. 1101, §§ 1-2 CIC: „§ 1.-Prezumuje sa, že vnútorný súhlas sa zhoduje so slovami alebo znakmi použitými pri slávení manželstva. § 2.-Ak však niektorá stránka alebo obidve stránky pozitívnym úkonom vôle vylúčia samo manželstvo alebo niektorý podstatný prvok manželstva alebo niektorú podstatnú vlastnosť manželstva, uzavierajú ho neplatne“.

1. Meritórna časť

1.1. Manželský súhlas ako základ manželstva

Manželstvo vzniká manželským súhlasom prejavovým medzi mužom a ženou (kán. 1056 CIC) vyjadrený navonok, ak aspoň jedna stránka je katolíckou a formálnym úkonom neodpadla od katolíckej viery, kánonickou formou v zmysle kán. 1108 CIC: súhlas musí byť vyjadrený pred osobou, ktorá vlastní fakultu asistovať pri konkrétnom manželstve a dvomi svedkami. Manželský súhlas je však vnútorným úkonom vôle, ktorý stránka dáva vo svojom vnútri, čo iné osoby môžu vnímať iba cez určité vonkajšie prejavy. Pritom sa predpokladá, že s tým, s čím osoba súhlasí navonok, súhlasí s tým aj vnútorne. Tento predpoklad v procesnom manželskom práve slúži ako inštitút prezumpcie, čiže ako dôkaz, že ak bol daný manželský súhlas navonok, existoval a bol daný manželský súhlas aj vnútorný (kán.

1101, § 1 CIC). Inštitút prezumpcie manželského súhlasu môže „prelomiť“ iba dokázanie opaku: hoci bol navonok vyjadrený manželský súhlas, vo vnútri mohla mať osoba pravý opak a to vo viacerých alternatívach: 1/ že nechcela manželstvo (úplná simulácia); 2/ nechcela nejakú podstatnú vlastnosť manželstva (čiastočná simulácia); 3/ nechcela nejaký podstatný prvok manželstva (taktiež čiastočná simulácia). V druhej a tretej alternatíve ide o vnútorné odmietnutie takého manželstva, aké ho chce Kristus a Cirkev. Lebo muž a žena môžu vstúpiť do manželstva svojim súhlasom, ale nemôžu si určiť sami svojou vôľou, aké manželstvo chcú alebo aké nechcú: môžu chcieť iba také manželstvo, aké ho ustanovil Kristus a o akom učí Cirkev. Ak teda svojou vnútornou vôľou predmet manželstva „deformujú“ tak, že je to v rozpore s cirkevnou legislatívou, uzatvárajú ho neplatne. Na tomto mieste si dovoľím citovať známeho slovenského cirkevného právnika Emila Funczika, ktorý napísal:

„Zmluva je jednoduchá vtedy, keď zmluvné stránky si slobodne určia predmet, obsah, podmienky a následky svojej zmluvy... Zvláštna zmluva je vtedy, keď zmluvné stránky si nemôžu sami slobodne určovať predmet, obsah, podmienky a následky svojej zmluvy... Manželská zmluva je celkom zvláštna zmluva preto, lebo pri jej uzavieraní muž a žena len o tom môžu slobodne rozhodovať, či chcú medzi sebou manželstvo uzavrieť; o predmete, obsahu, podmienkach a následkoch ale nič nemôžu určovať, lebo to už sám Stvoriteľ svojim božím prirodzeným právom pri založení manželstva ustanovil“- E. FUNCZIK, *Katolícke manželské právo*, Trnava 1944, str. 9.

Ale treba dodať, že ak muž a (alebo) žena predsa len svojou vôľou určujú predmet a obsah manželstva a tak ho uzavierajú, uzavierajú ho neplatne! Alebo presnejšie: manželstvo medzi nimi nevzniká!

1.2. Kánonická formulácia simulácie

Predpis kán. 1101, § 2 CIC však upresňuje: nepoužíva výraz „simulácia“ (lat. *simulatio*), ale výraz „vylúčenie prejavené pozitívnym úkonom vôle“ (lat. *positivo voluntatis actu excludat*). Podľa názoru autorov oba výrazy sú ekvivalentné; druhý však dostal prednosť preto, že viac zodpovedá kánonickej tradícii a aj lepšie vyjadruje obsah simulácie pri manželskom súhlase (J. CASTANO, *Il sacramento del matrimonio*, vol. II, Roma 1992, str. 181 alebo L. CHIAPPETTA, *Il matrimonio*, Roma 1990, str. 227). To znamená, že nestačí absencia vnútorného úmyslu „chcieť manželstvo“ alebo „chcieť manželskú vlastnosť“ alebo „chcieť manželský prvok“, ale musí tam byť prítomný opačný vnútorný postoj, t.j. „nechcieť manželstvo“ alebo „nechcieť manželskú vlastnosť“ alebo „nechcieť manželský prvok“. Spomínaný opačný postoj musí byť implicitne alebo explicitne vyjadrený nejakým pozitívnym úkonom vôle. Výraz „pozitívny“ netreba chápať v hodnotovom zmysle, ale v zmysle existenčnom. Neznamená teda to, že muž alebo žena o manželstve „nejako pozitívne“ zmýšľa, ale znamená to, že ich vnútorná vôľa smeruje „proti“, napriek tomu, že navonok sa stránka správa tak, že je „za“. Správne o tom napísal Španiel Benito Gangoi:

„Dodať k výrazu <úkon vôle> adjektívum <pozitívny> sa nám ukazuje ako číra tautológia. Totiž každý úkon vôle je už sám osebe pozitívny, lebo existuje“- porov. A. STANKIEWICZ, *Simulatio per actum positivum voluntatis*, v: *Periodica de re canonica* 87 (1998) 271.

1.3. Simulácia a sviatosťná hodnosť manželstva

V kán. 1101, § 2 CIC sa sviatosťná hodnosť manželstva explicitne nespomína. Spomína sa: 1/ vylúčenie samého manželstva (*simulatio totalis*), 2/ vylúčenie podstatnej vlastnosti manželstva (*simulatio partialis*), 3/ vylúčenie podstatného prvku manželstva (*simulatio partialis*). Problémom je definovať, či sviatosťná hodnosť manželstva možno postaviť na roveň samého manželstva v zmysle predpisu kán. 1055, § 2 CIC alebo či ju máme považovať za podstatný prvok manželstva alebo ju postaviť na roveň podstatnej vlastnosti manželstva. Ukazuje sa, že na uvedené otázky nejestvuje zhoda ani v praxi Apoštolského tribunálu Rota Romana, ani v náuke významných autorov. Kto by sa chcel týmto problémom podrobnejšie zaoberať, možno mu odporúčať štúdiu publikovanú v prestížnom vydavateľstve Libreria Editrice Vaticana: P. PELLEGRINO, *L'esclusione della sacramentalità del matrimonio*, v: KOLEKTÍV AUTOROV, *Diritto canonico matrimoniale* (studi giuridici LXI), vol. II: *Il Consenso*, Libreria Editrice Vaticana, Città del Vaticano 2003, str. 367-385. Táto štúdia jasne ukazuje, akým zložitým problémom v doktríne i v praxi Apoštolského tribunálu Rota Romana je titul nulity, ktorým sa práve zaoberáme čiže vylúčenie sviatosťnej hodnosti manželstva. Napriek tomu sa pokúsime zhrnúť podstatné poznatky tejto štúdie, ktoré môžu poslúžiť jasnejšiemu pochopeniu aj tejto kauzy.

A/ Pellegrino jasne deklaruje, že titul nulity vylúčenie sviatosťnej hodnosti manželstva má svoj pôvod v základnej náuke Tridentského koncilu, podľa ktorého k platnému vyslúženiu sviatosti treba úmysel konať sviatosťným úkonom konať to, čo týmto úkonom koná Cirkev (lat. *intentio faciendi id quod facit Ecclesia*). Tento úmysel môže byť habituálny (implicitný) alebo aktuálny (explicitný). Úmysel vyslúžiť sviatosť manželstva musí byť, lebo je to potrebné k platnosti vyslúženia sviatosti, ktorými sú v latinskej Cirkvi sami manželia. Absencia úmyslu by znamenala aj absenciu vzniku sviatosti manželstva (porov. str. 367 a nasledujúce). Viera nie je nutná k vzniku manželskej zmluvy, ktorá by podľa kán. 1055, § 2 CIC bola medzi pokrstenými aj sviatosťou. Problém však spočíva v tom, že absencia viery môže spôsobiť u kontrahenta absenciu *intentio faciendi id quod facit Ecclesia*, čo by malo za následok neplatnosť manželskej zmluvy, s ktorou je spätá sviatosťná hodnosť manželstva.

B/ Potom Pellegrino rieši dôležitý problém, či vylúčenie sviatosťnej hodnosti manželstva je úplnou (*simulatio totalis*) alebo parciálnou simuláciou (*simulatio partialis*). Že tento problém naozaj existuje ako príklad možno citovať z rozsudku *Coram Corso* z roku 1990:

„*Etiamsi vero contra sententiam traditionalem, admitatur exclusio sacramentalis dignitatis ut caput autonomum ab exclusione matrimonii ipsius... non sine difficultate distingui valere utrum actum sit de exclusione partiali vel totali...*“ - v: *Coram Caberletti*, v: *Monitor ecclesiasticus IV* (2000) 708.

Existujú totiž autori i rozsudky Rímskej Roty, podľa ktorých je sviatosťná hodnosť nerozlučiteľne spätá s manželskou zmluvou natoľko, že kto by odmietol sviatosťnú hodnosť manželstva, odmietol by aj samotné manželstvo. Základom tento doktríny a praxe je predpis kán. 1055, § 2 CIC, kde sa píše,

že medzi pokrstenými nemôže jestvovať platná manželská zmluva, ktorý by zároveň nebola sviatosťou. Zároveň Pellegrino dodáva, že tradičnou náukou i praxou Rímskej Roty bola skutočnosť, že na vyhlásenie neplatnosti manželstva bolo potrebné posúdiť „veľkosť“ úmyslu vylúčenia sviatostnej hodnoty manželstva. To znamená, že nestačili akékoľvek vylúčenie sviatostnosti manželstva, ale toto vylúčeniu muselo „prevalcovať“ aj chcenie samotného manželstva ako manželskej zmluvy. Táto prax sa vyjadrovala tézou: „Nechcem sviatosť manželstva a ak by moja manželská zmluva mala byť sviatosťou, tak nechcem ani manželskú zmluvu“!

„Ešte pred niekoľkými rokmi – píše Pellegrino – sa zdôrazňovalo, že v konkrétnom prípade hoci aj niekto vylúčil sviatostnú hodnotu manželstva, manželstvo bolo platné, ak vôľa nechcieť sviatosť manželstva nebola väčšia než vôľa chcieť manželskú zmluvu, t.j. manželstvo samé. Iba ak vôľa nechcieť sviatostnú hodnotu manželstva bola prevažujúca (lat. *voluntas praevalens*) nad vôľou chcieť manželskú zmluvu, mohlo byť manželstvo vyhlásené za neplatné. V poslednej dobe sa doktrína a prax Rímskej Roty mení v tom zmysle, že sa už nežiada vôľa prevažujúca nechcieť sviatostnosť nad zmluvou, ale stačí jednoduchá vôľa nechcieť sviatostnú hodnotu“ (str. 372).

Dôvod tejto zmeny doktríny a praxe vidí v tom, že sviatostnosť manželstva a manželská zmluva sú tak nerozlučiteľné prepojené, že kto nechce sviatostnosť manželstva nedosiahne ani manželskú zmluvu.

Túto prax i doktrínu Rímskej Roty potvrdzuje aj Antoni Stankiewicz, dlhoročný audítor spomínaného apoštolského tribunálu, ktorý síce nepovažuje vylúčenie sviatostnej hodnoty manželstva za úplnú simuláciu (lat. *simulatio totalis*), ale považuje sviatostnosť za podstatný prvok manželstva, avšak potvrdzuje skutočnosť, že v najnovšej doktríne a praxi Rímskej Roty aj na základe jednoduchej vôle vylúčenia sviatostnej hodnoty manželstva, t.j. že pre vyhlásenie nulity už nie je potrebná „*voluntas praevalens*“. Napokon k tomuto výkladu navodzuje aj predpis kán. 1099 CIC, ktorý hovorí o „omyle determinujúcom vôľu ohľadom sviatostnej hodnoty manželstva“ a to stačí, aby mohlo byť manželstvo deklarované za nulitné. Vrátim sa však k Stankiewiczovi, ktorý vo svojej odbornej štúdii A. STANKIEWICZ, *Iurisprudentia rotalis circa simulationem totalem et partialem*, v: *Monitor ecclesiasticus, Commentarius internationalis juris canonici*, III-IV (1997), pag. 434-435, píše takto:

„*Notandum est tamen iuxta traditionalem iurisprudentiam <exclusionem contractus per exclusionem sacramenti> perfici debere, id est <cum quis, ad excludendum sacramentum, quod voluntate absoluta et praevalenti respuit, contractum quoque excludit, dicens v. gr. 'contraho tecum, sed nolo sacramentum et si sacramentum fieret, tunc nolo matrimonium'>. Aliis verbis: <ad quaestionem heic extantem dirimendam, inspicere et inquiri debet in voluntatem praevalentem adeo ut quis invalide contrahat, seu consensum eliciat irritum, si absolute velit exclusionem sacramenti seu adeo praevalenter, ut sub hypothesis veri sacramenti nolit contrahere, seu ipsum matrimonium excluderetur, si esset separabile a sacramento...>*

Sed iurisprudentia recentior iuam pacifice admittit directam quoque exclusionem sacramentalitatis, positivo voluntatis actu peragendam, prout elementi essentialis matrimonii <uti haberi debet dignitas sacramentalis>. Tunc et disceptatio iudicialis versatur circa dubium <an constet de nullitate

matrimonii ob exclusionem dignitatis sacramentalis matrimonii>. Iamvero, <si absoluta datur inter matrimonium christianum et sacramentum identitatem, cur, deficiente deliberate ac formaliter sacramento, non corrueret matrimonium?>. Nam, <qui sacramentum negat ut inanem ritum illud tenens, incapax est sacramentum volendi>“.

C/ V súvislosti so sviatostnou hodnotou manželstva vystupujú aj ďalšie otázky, ktoré sú v určitom štádiu diskusie a vývoja: absencia viery v prípade manželských stránok (môže mať stránka úmysel konať to, čo koná týmto úkonom Cirkev, ak nemá vieru, že manželstvo je sviatosťou?); postavenie manželstva na roveň podstatných vlastností manželstva (jednoty a nerozlučiteľnosti); vysvetlenie hypotézy, ak by sa manželstvo malo chápať iba ako podstatný prvok, spomínaný v kán. 1101, § 2 CIC a iné, ktoré spomína Pellegrino. Je teda ešte dosť otázok otvorených pre upresnenie a doriešenie. Avšak za podstatné pre našu kauzu považujem skutočnosť praxe Rímskej Roty, od ktorej sa majú poučiť sudy nižšej inštancie, že na vyhlásenie nulity manželstva stačí jednoduchá vôľa „nechcieť sviatostnosť manželstva“ (aj keď chce manželskú zmluvu) prejavená pozitívnym úkonom vôle, ako to vyžaduje kán. 1101, § 2 CIC a upustilo sa od tzv. vôle nechcieť sviatostnosť prevažujúcej nad chcením manželskej zmluvy (upustilo sa v praxi od tzv. *voluntas praevalens*, ktorá bola donedávna tradičnou náukou i praxou Rímskej Roty). Na základe spomínanej tzv. prevažujúcej vôle nebolo veľa rozsudkov manželskej nulity, ktorá by sa opierala o titul vylúčenia sviatostnej hodnoty manželstva. S novou doktrínou i praxou sa situácia dosť mení. Že je to naozaj tak, dokazujú aj dve slovenské manželské kauzy, ktoré riešil Apoštolský tribunál Rota Romana: prvou je *Neosolien. Nullitas matrimonii coram Sable*, sent. 119/98, Prot.N. 17.219 a druhou je *Scepusien. Nullitas matrimonii coram Turnaturi*, Sent. 43/02, Prot. N. 17.718. V prvom prípade ide o rozsudok z roku 1998 ukončený takto: „*Affirmative, seu constare de matrimonii nullitate, in casu, ob exclusionem boni sacramenti ex parte viri conventi; necnon tamquam in prima instantia, ob exclusionem dignitatis sacramenti ex parte viri conventi.*“ Druhá sentencia, t. j. *Scepusien*. končí nasledovným rozsudkom: „*Affirmative, seu constare de matrimonii nullitate, in casu, ex capite exclusionis dignitatis sacramentalis ex parte conventae quae novas vetatur inire nuptias nisi prius coram loci ordinarii eiusve delegato promisserit se recte iuxta Ecclesiae leges contracturam.*“ Podobne riešených rozsudkov cituje aj Stankiewicz v spomínanej štúdii na str. 435 v poznámkach pod čiarou.

1.4. Predpis kán. 1099 CIC

Situáciu nám ešte ozrejmuje aj predpis kán. 1099 CIC, v ktorom sa píše: „Omyl ohľadne jednoty alebo nerozlučiteľnosti, či sviatostnej hodnoty manželstva neruší manželský súhlas, len keď nedeterminuje vôľu“. Môžeme to povedať aj opačne: ak omyl ohľadom jednoty alebo nerozlučiteľnosti alebo sviatostnej hodnoty manželstva determinuje vôľu, ruší manželský súhlas a konzekventne manželstvo je neplatné! Omyl nie je nič iné ako „*falsum iudicium*“ a nie je podstatné, či toto nesprávne poznanie predmetu manželského súhlasu je alebo nie je zavinené. Podstatné je, že „*falsum iudicium*“ jestvuje a že „determinuje“ vôľu. To znamená, že snúbenec alebo snúbenica alebo obaja svojou vôľou „určujú“, aké bude a aké nebude ich

manželstvo a nerešpektujú Boží projekt manželstva ako zväzku jednoty, nerozlučiteľnosti a medzi pokrstenými aj sviatostnej hodnosti manželstva. Preto ak „*falsum iudicium*“ determinuje vôľu, manželstvo nevzniká! A v prípade kán. 1099 nemožno hovoriť o nejakom „*voluntas praevalens*“ zapríčinenej omylom, ale ide jednoducho o omyl determinujúci vôľu smerujúci proti jednote alebo nerozlučiteľnosti alebo sviatostnej hodnosti manželstva. Preto je pochopiteľné, že doktrína a prax Rímskej Roty opúšťa v kán. 1101, § 2 CIC tradičnú doktrínu „*voluntas praevalens*“ a prikláňa sa k zneniu kánona: Kto pozitívnym úkonom vôle (jednoducho úkonom vôle!) vylučuje manželstvo alebo podstatnú vlastnosť alebo podstatný prvok manželstva, uzatvára ho neplatne!

2. Procesná časť

2.1. Základné predpoklady sudcu a aktuálna situácia vzhľadom na úmysel robiť to, čo týmto úkonom robí Cirkev

Emeritný prefekt Najvyššieho tribunálu apoštolskej signatúry kardinál Mário Francesco Pompedda v roku 2002 napísal:

„*Súčastou ľudskej zrelosti sudcu je aj spôsobilosť posúdiť dobu, v ktorej žije. To však nespočíva iba v tom, že si dokáže zapamätať to, kde sa čo stalo. Ide o to, aby poznal kultúru doby, v ktorej žije. A nehovorím to len tak, ale preto, že sudca participuje na tejto kultúre. Použil som výraz kultúra v jeho nevyhnutnom antropologickom význame, ktorý v sebe zahŕňa aj bežné spôsoby správania sa človeka. Sudca, ktorý je zrelým človekom, nemôže nepoznať štýl života súčasných ľudí, rebríčok ich hodnôt, ich spôsob uvažovania, ich bezprostredné reakcie často neuvážené na konkrétne životné skutočnosti. S týmto poznaním sa spája aj zrelý úsudok. A to je to nové: znamená to odosobniť sa a mať schopnosť vžiť sa do zmýšľania toho druhého človeka, do jeho spôsobu konania. Takéto niečo je dôležité, aby sudca skôr ako si urobí morálny obraz o situácii, najprv spoznal aký ten človek naozaj je“ - M.F. POMPEDDA, *Ľudský, odborný a ekleziálny rozmer cirkevného sudcu* (prednáška v rámci *Studium rotale* vo Vatikáne v roku 2002), v: *Tribunál 2* (2004), str. 5.*

Ohľadom úmyslu konať tak, ako koná Cirkev aj v prípade uzatvárania manželstva kardinál Pompedda píše:

„*Kedysi bolo správne, ak sa tvrdilo, že kresťania žijúci v kresťanskej spoločnosti vlastnili aspoň minimum viery a teda následne mali aspoň minimum úmyslu konať aj pri slávení manželstva tak, ako koná Cirkev; ale v súčasnosti toto tvrdenie nemožno všeobecne akceptovať: dnes nemožno predpokladať, že ľudia majú úmysel konať tak, ako koná Cirkev“ - M. F. POMPEDDA, *Fede e sacramento del matrimonio. Mancanza di fede e consenso matrimoniale: aspetti giuridici*, v: *Quaderni di Studio Rotale*, vol. II, str. 57. Cituje ho D. FALTIN, *L'esclusione della sacramentalità del matrimonio*, v: KOLEKTÍV AUTOROV, *La simulazione del consenso matrimoniale canonico* (studi giuridici XXII), Città del Vaticano 1990, str. 81.*

1.2. Význam indícií pri dokazovaní i pri hodnotení dôkazov

Veľmi cenným poznatkom pri dokazovaní vylúčenia sviatostnej hodnosti manželstva je indícia, že stránka pozitívnym úkonom vôle chce vylúčiť nerozlučiteľnosť (Stankiewicz). Príčina tohto „(ne)chcenia“ (vôle) nie je

podstatná a môže byť rôzna, napr. nedostatok viery, nedostatok lásky, nedostatok slobody. Podstatným pri uzatváraní manželstva je „stav vôle“, lebo manželstvo vzniká manželským súhlasom. A kontrahent nemôže vylúčiť pozitívnym úkonom vôle manželstvo, podstatnú vlastnosť manželstva a podstatný prvok manželstva čiže aj sviatosťnú hodnotu. Ak by niečo z toho vylúčil úkonom vôle a tak by uzatváral manželstvo, neuzatváral by nič. Opäť citujem audítora Rímskej Roty:

„*Praeterea, <reiectio sacramentalitatis indicium sit exclusionis indissolubilitatis; et vice versa. At re et veritate ratio formalis exclusionis diversa manet, cum in exclusione dignitatis sacramentalis maius pondus acquirat defectus fidei; in ea indissolubilitatis, plures intervenire possint motiva, etiam humanae indolis – puta timor futuri, defectus amoris vel libertatis – quae solum absolutam indefectibilitatem coniugi respiciant quin praecise ad respectum supranaturalem*“ - A. STANKIEWICZ, *Iurisprudencia rotalis circa simulationem totalem et partialem*, v: *Monitor ecclesiasticus III-IV* (1997) 435-436.

1.3. Problematika morálnej istoty

Cirkevní sudcovia môžu vyniesť rozsudok manželskej nulity iba vtedy, ak dospeli k morálnej istote ohľadom nulity (kán. 1608 CIC). V opačnom prípade manželstvo požíva priazeň práva (lat. *matrimonium gaudet favore iuris* – kán. 1060 CIC). Aj v možnostiach nadobúdania morálnej istoty nastal určitý posun. V slovenčine existujú dve štúdie vynikajúcich autorov zaoberajúcich sa morálnou istotou. Prvá vyšla v roku 1999: Z. GROCHOLEWSKI, *Morálna istota ako kľúč na čítanie noriem procesného práva*, Spišské Podhradie 1999 a druhá bola publikovaná v časopise Cirkevného súdu Spišskej diecézy od súčasného maďarského prímasa kardinála Pétera Erdöho. Ide o štúdie, ktoré už predtým vyšli v zahraničí: Z. GROCHOLEWSKI, *La certezza morale come chiave di lettura delle norme processuali*, v: *In charitate iustitia. Rivista Giuridica del Tribunale Ecclesiastico Regionale Calabro* 5 (1997) 41-77; P. ERDO, *La certezza morale nella pronuncia del giudice. Problemi attuali*, v: *Periodica de re canonica* 87 (1998) 81-104. Za užitočné považujem poukázať na nové možnosti dosiahnutia morálnej istoty, na ktoré poukazuje kardinál Erdö. Zdôrazňuje, že súčasný kódex umožňuje dať plnú dôkaznú silu výpovediam stránok v spore alebo dokonca aj jednej z nich, ak sa jej výpoveď zabezpečí a podoprie svedectvami vierohodnosti alebo dokonca inými indíciami a pomôckami (porov. kán. 1536, § 2; kán. 1679 CIC). Taktiež starobylý princíp „*unus testis nullus testis*“ sa ukazuje za prekonaný nielen v jurisprudencii, ale aj v predpise kán. 1573 CIC. Nový kódex dáva možnosť sudcovi hľadať dôkazy z vlastnej iniciatívy a tak suplovať nečinnosť stránok kedykoľvek považuje za potrebné predísť nespravodlivému rozsudku (kán. 1542, § 2). A hoci v kódexe 1983 nedošlo k zmene definície morálnej istoty, výrazne sa rozšírili možnosti a prostriedky, na základe ktorých sudca môže ľahšie dospieť k morálnej istote – uvádza v závere kardinál Erdö – porov. J. DUDA, *Problémy s morálnou istotou v procese manželskej nulity*, v: *Tribunál* 1 (2002), str. 6-7.

1.4. Confessio iudicialis a jeho valorizácia

Pri procesnom dokazovaní vylúčenia sviatosťnej hodnosti manželstva je dôležité súdne priznanie sa strany (lat. confessio iudicialis) podporené hodnovernými svedectvami. V rotálnom rozsudku *Coram Cabelletti* z roku 2000 možno čítať:

„*Confessio iudicialis uti in itum probationis agnoscitur in actu positivo voluntatis investigando quoad exclusionem proprietatis aut elementi matrimonii essentialis. Huiusmodi confessio firmanda est a testibus fide dignis, sed ipsa et comprobari potest, si facta vero sint plura, univoca ec certa. Nova Lex canonica proinde remittit officium confessionem partis ponderandi per auxiliū aptorum indiciorum: <Nisi probationes aliunde plenae habeantur, ad partium depositiones ad normam can. 1536 aestimandas, testes de ipsarum partium credibilitate, si fieri potest, adhibeat, praeter alia indicia et adminicula (can. 1679)>*“ – *Coram Caberletti*, v: *Monitor ecclesiasticus IV* (2000) 712.

Záver

V štúdiu bolo dokázané, že v chápaní vylúčenia sviatosťnej hodnosti manželstva a jeho aplikácie v kauzách manželskej nulity nastal v rotálnej jurisprudencii dosť výrazný posun, ktorý treba považovať za logický. V prípade pokrstených manželstvo ako zmluva a sviatosťnosť manželstva sú ako „spojené nádoby“: kto chce manželskú zmluvu, ale odmieta svojou vôľou sviatosťnosťnú hodnotu manželstva, nedosiahne ani manželskú zmluvu a platí to aj naopak: ak by chcel iba sviatosťnosťnú hodnotu bez manželskej zmluvy, nedostane sa mu ani jedno ani druhé! V tomto smere sa novšia rotálna jurisprudencia trochu zjednodušuje v dobrom slova zmysle.

Istý posun nastáva aj v procesnej časti dokazovania manželskej nulity. Staršia rotálna jurisprudencia bola prísne formálna, ba možno povedať že až príliš formálna, ktorá tak dôrazne „žiadala“ dokázať pravdu, že ju až znemožňovala aktualizovať. Novšiu rotálnu jurisprudenciu možno považovať aj naďalej síce za formálnu, čo je napokon súčasťou každého súdneho procesu, avšak ide o formálnosť, ktorá je umiernená, povedal by som „zdravá“, lebo vyžaduje toľko a iba toľko, koľko je v skutočnosti potrebné pravdu dokázať a dospieť k dosiahnutiu morálnej istoty pri vynášaní rozsudkov.

(text určený pro soudce jako pomůcka k vyhotovení rozsudku je s laskavým souhlasem transponován z internetových stránek soudu Spišské diecéze, sestavil oficiál soudu prof. Ján Duda, PhD.)